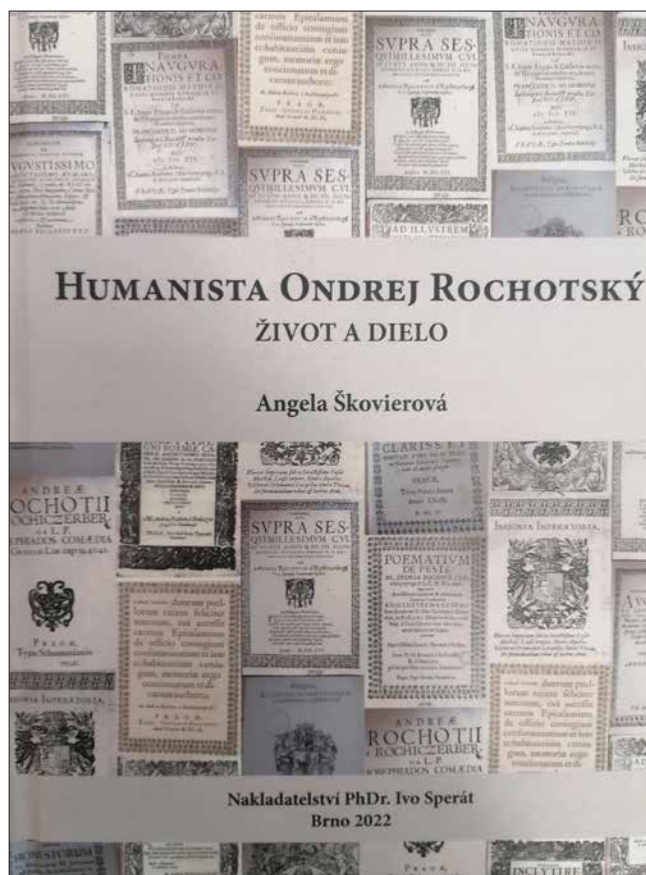

ŠKOVIEROVÁ, Angela. *Humanista Ondrej Rochotský. Život a dielo*. Brno: Nakladatelství PhDr. Ivo Sperát, 2022. ISBN 978-80-87542-41-5.

Monografia Angely Škovierovej, vydaná na konci roka 2022, je venovaná doteraz nie veľmi známemu humanistickému básnikovi, dramatikovi a učiteľovi Ondrejovi Rochotskému. Kapitoly v knihe sú zoskupené do väčších, logicky prepojených celkov. Úvod do problematiky vŕhajú čitateľa do doby s jej historicko-politickým, ekonomickým a kultúrno-religióznym kontextom. Dostupnosť prameňov a ich spracovanie dopĺňa kapitola Metodické a edičné poznámky. Zvyšné kapitoly tvoria nasledujúce celky: Rochotius ako pedagóg a absolvent Karlovej univerzity (4 kapitoly), Rochotius vo vzťahu k spoločenskému a politickému daniu (2 kapitoly), Rochotius ako autor príležitostnej poézie (3 kapitoly) a knihu uzatvárajú Prehľady a registre. Tieto kapitoly s prehľadmi a registrami sú napriek svojej komplexnosti a vysokej odbornosti ľahko „čítavé“. Logická postupnosť a harmonická nadväznosť textu vytvárajú mozaiku o autorovi, o ktorom v závere svojho diela autorka monografie konštatuje, že svojou tvorbou i životnými osudmi dokumentuje účasť slovenských protestantských vzdelancov na formovaní českého

kultúrneho a literárneho života v období humanizmu i zapojenie sa vzdelancov, ktorých pôvod sa viaže k územiu Slovenska, do širších európskych kontextov.

Ondrej Rochotský (1583 – asi 1623) pochádzal z Nemeckej Ľupče (od roku 1946 Partizánska Ľupča). Vďaka priateľským vzťahom s rodinou Bergerovcov, ktorej viacerí členovia patrili medzi popredných uhorských humanistov, sa dostal do Čiech, kde študoval a neskôr pôsobil ako verejný kráľovský notár. Už pred rokom 1606 mu bol udelený aj prestížny titul *poeta laureatus caesaraeus* a krátko potom aj šľachtický prídomek. Podľa množstva zachovaných prác patril medzi najproduktívnejších slovenských humanistických básnikov pôsobiacich v Čechách a na Morave. Pôsobil v Prahe, Prostějove, krátky čas v Hradci Králové a v Chrudime. Samostatne vydal niekoľko zbierok príležitostnej, oslavnej, inštalačnej, gratulačnej i kondolenčnej poézie.

Na začiatku svojej tvorby sa inšpiroval hlavne biblickou tematikou. Za prvotinu možno považovať duchovnú skladbu o Samsonovi – *Schimson seu paraphrasis ejusdam* (Praha 1606), v ktorej básnicky spracoval námiet z *Knihy sudcov* (kapitoly 13–16). Rovnako mu *Knihy sudcov* (kapitoly 6 a 7) poslúžila ako námiet pre drámu *Gedeon* (Praha 1606). Podobný ideový a umelecký charakter mala aj divadelná hra *Iosephiados* (Praha 1607 alebo 1608). Zdramatizované príbehy o Jozefovi v Egypte, čerpajú inšpiráciu z knihy *Genesis* (kapitoly 39–41), napísal v jambických trimetroch, senároch a oktonároch.

Z jeho tvorby vyniká rozsiahly epos *Actio pacificatoria Hunno-Austriaca* (Praha 1609), v ktorom Rochotius detailne priblížil nielen vojnový konflikt uhorského kráľa Mateja II. s cisárom Rudolfom II., ale oslávil aj nimi uzavretý Libeňský mier. Vydanie tlače *Pompa inaugurationis et coronationis Mathiae II.* (1611) bolo akýmsi doplnkom zmieneného eposu a vydaním si iste chcel získať priazeň nového panovníka. Rochotius v tejto tlači zdokumentoval priebeh korunovačných slávností vo Frankfurte nad Mohanom. Obe tlače veľmi precízne približujú aktuálne politické a spoločenské dianie v monarchii.

V nasledujúcom období svojej tvorby O. Rochotský reflektoval obľúbené námety obdobia humanizmu, a to témy súvisiace s morovou epidémiou a zemetrasením. Strašný mor spracoval v 281 hexametrov dlhej básni *Poematium de Peste* (Praha 1614), o príčinách moru s historickými príkladmi, ku ktorej sú pripojené útešné básne pre priaznivcov z radov moravskej šľachty dotknutých morovou nákazou. Formálny a obsahový rozbor básne, ako aj porovnanie Rochotiovho pohľadu na mor s pohľadom jeho súčasníkov

pôsobiacich v Prahe na Karlovej univerzite – Daniela Basilia a Jána Jessenia, ktorí vidia príčiny v poveternostných podmienkach v kombinácii s určitými dispozíciami menej zdravých a telesne zdatných ľudí – Ondrej Rochotský na rozdiel od uvedených autorov považuje za hlavnú príčinu choroby, ktorá stojí nad všetkými, Božiu vôľu. V 573 hexametrovej tlači *Σεισμογραφία Inclyti regni Bohemiae*, ktorá je zároveň poslednou autorovou tlačou, Ondrej Rochotský spracúva historický prehľad zemetrasení od antických dôb až po autorovu súčasnosť. Zemetrasenie považuje za predzvesť závažných politických zmien, čo dokladá aj mnohými ilustračnými exemplami. V oboch tlačiach sa na jednan snaží priblížiť nešťastia z pohľadu historických dokumentov, no na druhej strane ich však obohacuje aktualizáciami vzťahujúcimi sa na dianie v Čechách a na Morave.

Z doteraz zistených poznatkov o Slovákoch v Čechách vieme, a potvrdzuje to aj rozbor príležitostnej poézie Ondreja Rochotského spojenej s univerzitným dianím, že komunita, ktorá tam existovala, sa organicky začleňovala do českého sociálneho a politického života i do vzdeláneckých štruktúr. Diela, ktoré príslušníci tejto neformálnej komunity napísali – či už išlo o väčšie tzv. „protovedecké“ spisy dokumentujúce rozvoj vedných odborov konštituovaných na Karlovej Univerzite – alebo o príležitostnú poéziu, všetky odzrkadľujú medzilidské vzťahy a kontakty v rámci humanistickej vzdeláneckej komunity. Možno ich sledovať na niekoľkých úrovniach. Najprv vo vzťahu k mecenášom, potom k priateľom a nakoniec i z pohľadu akéhosi „obliga“, teda povinnosti (záväzku), ktoré Rochotius ako *poeta laureatus caesaraeus* musel splniť. Z príležitostnej poézie Ondreja Rochotia vieme konkrétne vydedukovať, s kým sa stýkal, pre koho písal. Vieme, že medzi jeho najvýznamnejších mecenášov patrili Karel starší zo Žerotína a Samuel Radešinsky. Niekoľko krátkych dedikácií však autor venoval aj panovníkom Rudolfovi II. a Matejovi II.

Nemožno však zabudnúť na zaujímavý doklad Rochotioveho vzťahu k už spomenutej Karlovej univerzite. Jeho reprodukováaná dizertačná báseň *Προνομία Scholarium* sa dotýka aj potreby právnického vzdelávania a svoje úvahy opiera o stredoveký text privilégii Fridricha Barbarossu *Authentica habita*, vydaný pôvodne pre univerzitu v Bologni. Právnickej, resp. notárskej praxe a udeľovania titulu verejného kráľovského notára sa potom dotýka aj súbor básní uverejnených v zbierke *In obitum Samuelis Radeschini* (1609).

Podobne ako iní doboví autori, O. Rochotský prejavoval iba ojedinelý záujem o vlasť, národ, jeho kultúru a osud, no jeho tvorba predsa len do istej miery reflektovala

spoločenské a politické dianie ovplyvňujúce i Slovensko (resp. Uhorsko). A aj keď sa na dianie okolo seba pozeral skôr ako zaznamenávateľ skutočnosti s určitým odstupom a citový vzťah ku vlasti zväčša vyjadroval len v nadväznosti na topické témy, akými boli napr. protiturecké boje alebo udalosti súvisiace s korunováciou Mateja II., tento autor i jeho dielo si zaslúži náležitú pozornosť. Ako jeden z humanistov pochádzajúcich zo Slovenska sa Ondrej Rochotský zatiaľ nezapísal do povedomia ako jeho známejší rodáci Peter Fradelius, Ján Jessenius, Daniel Basilius či Pavel Kyrmezer, jeho literárne dielo však nie je zanedbateľné, pokiaľ ide o kvantitu, aj keď sa jeho kvalita nevyvíjala z bežného dobového štandardu. Písal výlučne v latinčine. Z metrických foriem využíval najmä hexameter, jambické verše a dvojveršia. V niekoľkých básňach použil alkájsku strofu. Opieral sa o celú škálu starovekých a stredovekých autorov a prameňov, napr. Plauta, Hippocrata, Ovídia, Vergília, Tita Livia, Plutarcha, Eusébia, stredoveké kroniky... a neboli mu neznámi ani jeho súčasníci, resp. nedávni predchodcovia, napr. Georgius Buchananus. Využíval konvenčné rétorické a štylistické postupy a niektoré motívy opakoval v rozličných obmenách viackrát.

Koniec Rochotioveho života je zahalený tajomstvom. Pravdepodobne pre svoje sympatie k českému stavovskému odboju skončil vo vyhnanstve, alebo sa stiahol z verejného života. Poslednú zmienku o ňom udávajú pramene medzi rokmi 1622 a 1623. O Rochotiovyh rodinných pomeroch sa podarilo zistiť len to, že bol dvakrát ženatý a mal syna Samuela. Jeho príbuzný Martin Rochotský žil pravdepodobne v Bratislave, avšak po roku 1627 sa objavuje v Trenčíne medzi českými exulantmi Rochotiov príbuzný (zrejme však nie syn) – Samuel, o ktorom A. Škovierová zistila, že bol vlastníkom zaujímavej zbierky kníh. Väčšina z nich je dnes uložená v maďarských pamäťových inštitúciách, a len niektoré sa nachádzajú na Slovensku (Bratislava, Banská Bystrica, Martin, Košice).

Pokiaľ ide o tlače samotného Ondreja Rochotského, A. Škovierová pracovala so súborom tlačí, ktorý sa dnes nachádza v Univerzitnej knižnici vo Wroclawe. Ide o konvolút tlačí z vlastníctva Karla staršieho zo Žerotína.

Namiesto záveru môžeme povedať: Ondrej Rochotský – vítaj v povedomí odbornej (a dúfam i laickej) verejnosti.

| Radoslav Ďurajka

Univerzita Komenského v Bratislave
Ústav lekárskej terminológie a cudzích jazykov
Moskovská 2
811 08 Bratislava